

nacionalistično utemeljujoča se politika) pripravljena omogočati zamisel enotnega slovenskega kulturnega prostora (ZIS kljub vsem slovenskim ugovorom še vedno vztraja pri depozitu, delegat zvezne skupščine iz SR Srbije je zahteval, naj ustavno sodišče razsodi o utemeljenosti depozitnih olajšav za imetnike maloobmejnih prepustnic, kar je uperjeno zoper maloobmejni promet ob slovenskih mejah, šolski programi jugoslovanskih šol nudijo učencem zelo malo znanja o posebnem položaju slovenskega naroda, ki živi, če odmislimo zdomce in izseljence, v štirih državah — tudi skupna jedra v tem pogledu ne predlagajo izboljšanja).

Ali Slovenci res smo in hočemo biti narod ali pa je to le jalova izmišljija romantičnega krila slovenskih pisateljev in pesnikov?

Tone Peršak

Bo letos rekordna žetev — antologij?

Še zmerom, kot kaže, ima svojo težo misel, da poezija še najbolj zanesljivo priča o vzponu duha in stiskah kakega naroda; še posebej primerna se pokaže takrat, ko so ji zaupane naloge nekakšne predhodne straže, znanilke nečesa, kar šele prihaja ali bi vsaj želelo priti, ko bi bila vrata iz temè v temò kaj bolj odprta, kot so v resnici, zato je že uspeh v narodovi zavesti o sebi, če se skoznje prebije vsaj »pesem, ki hoče biti luč«. Kakor koli že: dogaja se nam, da naš kulturni vstop v kako deželo, bližnjo in daljno, še zmerom opravi poezija, v praznični in v skoraj uradni, pooblašteni obliki, če prihaja z vizitko — antologije.

In nekaj takšnih »uradnih sprejemov« na tujem je naša poezija letos že opravila, nekaj pa jih je še vpisanih v letošnji koledar. Če damo tem napovedim količkaj teže, smemo zapisati, da bomo sklenili leto kot najbrž najuspešnejše doslej.

Naj se najprej ustavimo pri že znanem: spomladi je pri praški založbi Odeon izšla pravzaprav že kar bibliografsko razkošno opremljena antologija sodobne slovenske poezije. Njena urednika, zdaj že pokojni češki pesnik Vilém Zavada in naš Oton Berkopec, sta jo med češke ljubitelje pospremila s pomenljivim naslovom *Nove zvezde nad Triglavom* (Nové Hvězdy nad Triglavem). S tem sta hotela opozoriti na kontinuiteto pri predstavitvi slovenske poezije pri Čehih, namreč: pod naslovom *Zvezde nad Triglavom* je leta 1940 izšla prva, takoj po vojni, leta 1946, pa druga izdaja knjižne predstavitve slovenske poezije, ki jo zaradi strogega izbora pesnikov in kvalitete prevodov smemo imeti reprezentativno antologijo (zastopanih je triindvajset pesnikov od O. Župančiča do B. Faturja). Kontinuiteto pomeni Oton Berkopec, ki je bil pobudnik obeh antologij, urednik in sodelavec, pa tudi prevajalec. Veliko večino prevodov je v najnovejšem izboru opravil Vilém Zavada. Sedanja antologija pomeni tudi generacijsko kontinuiteto, v njej so: Matej Bor, Jože Udovič, Ivan Minatti, Tone Pavček, Lojze Krakar, Kajetan Kovič, Ciril Zlobec, Janez Menart, Gregor Strniša, Dane Zajc, Svetlana Makarovič, Ervin Fritz, Tone Kuntner in Saša Vegri.

Ob tej antologiji slovenske poezije na Češkem kaže ponovno ugotoviti, da je prav Češka med tistimi deželami, ki so najbolj odprte slovenski lite-

raturi. Zato, ker je tam toliko časa živel Oton Berkopec? Ker v Pragi že trideset let neutrudno prevaja slovensko literaturo in piše o nas František Benhart, ki ga naši bralci poznajo tudi kot stalnega sodelavca Sodobnosti? Ker je v Brnu veliki poznavalec in prijatelj naše literature Viktor Kudělka? Sam Benhart je v zadnjih tridesetih letih objavil skoraj trideset knjig slovenskih avtorjev, njegove objave po revialnem tisku in na radiu pa so naravnost imponantne . . . Zapleteni so najbrž razlogi, zakaj je slovenska literatura prav na Češkem najbolj doma, eden najbolj tehtnih pa je prav gotovo ta, da nam je naklonjenost omenjenih in še nekaterih drugih prijateljev odpirala vrata v založbe in uredništva tudi v letih in razmerah, ko so bili naši meddržavni odnosi bolj ali manj zaledeneli, skratka: predvsem po zaslugi teh ljudi in njihovega prepričanja o vrednosti naše literature smo na Češkem, morda edini deželi, uspeli ohraniti kulturno kontinuiteto tudi v najbolj neprijaznih razmerah. Iz tega je mogoče izpeljati tudi misel, da je prav kultura ena najbolj zanesljivih vezi, najbolj sprejemljiva duhovna navzočnost človeka v drugi deželi in kulturi, navzočnost, ki je že sama po sebi zaupanje in dostojanstvo. (In vendar v to dejavnost tako malo investiramo.).

Ljubljana in Tbilisi, slovenska in gruzinska prestolnica, sta že dolgo pobrateni mesti, toda daljave, predvsem v pretoku informacij, so domala neobvladljive. Tako je pred kratkim prišla iz Tbilisija novica, da je tam izšla »antologija« slovenske sodobne poezije. Kakšna? V kakšnem obsegu? Reprezentativna ali priložnostna? Po tej prvi novici sodeč, so v njej vsaj tisti pesniki, ki so jih leta 1975 v Tbilisiju že predstavili v posebni knjižici v počastitev naše pesniške delegacije, ki je takrat obiskala Gruzijo. Morda so tokrat takratni objavi Mateja Bora, Cirila Zlobca, Marka Kravosa, Toneta Kuntnerja, Janeza Menarta, Ivana Minattija in Toneta Pavčka dodali še koga ali samo razširili njihov izbor iz leta 1975? Vsaj ta imena so namreč zanesljivo tudi v najnovejši knjigi, ki je bila v »novici iz Tbilisija« opredeljena kot antologija slovenske sodobne poezije. Vsekakor je razveseljivo, da je slovenska umetniška beseda spet lahko prišla do glasu v tej deželi z zelo visoko, staro in zelo živo današnjo kulturo. Upravičeno lahko sklepamo, da je ta antologija ena najbolj trdnih in trajnih sledi o naši nacionalni in zgodovinski eksistenci tam, kjer sta politična in gospodarska navzočnost predvsem na papirju, skoraj samo kot dokument dveh pobratenih mest . . .

Prijetno nas je presenetila tudi novica iz Romunije (dokumentirana z ustreznimi avtorskimi izvodi), da je tam izšla antologija sodobne slovenske lirike, naslovljena po eni izmed Zlobčevih pesmi *Moja kratka večnost* (Ephemera mea vešnicie). Antologija je izšla pri založbi Univers v Bukarešti in pomeni izrazito avtorsko dejanje. Petru Cîrdu, pripadnik romunske narodnosti v Jugoslaviji, je namreč avtor izbora in hkrati prevajalec vseh pesmi. Izbor hoče posredovati tisti tok v slovenski poeziji, ki ga je mogoče imeti za modernega v najširšem smislu, od »modernizirane« tradicije do zmerne avantgarde. Na začetek tega izbora je simbolično in programsko postavljen Srečko Kosovel kot pesnik, ki sam v sebi posebej namen in možnosti celotne antologije. Kosovelu sledijo Edvard Kocbek, Jože Udovič, Matej Bor, Ivan Minatti, Ciril Zlobec, Lojze Krakar, Tone Pavček, Dane Zajc, Gregor Strniša, Kajetan Kovič, Venko Taufer, Franci Zagoričnik, Svetlana Makarovič, Niko Grafenauer, Tomaž Šalamun, Tone Kuntner, Marko Kravos in Ivo Svetina. Kratek informativni uvod h knjigi je napisal Gheorghe Tomozei. Ob tem gre morda zapisati še to, da je prevajalec še prej objavil

v romunskem revialnem tisku večje ali manjše izbore domala vseh pesnikov, zastopanih v antologiji, ki zaradi tega ne prihaja med romunske bralce kot prinašalka neznanega, ampak kot sklepno dejanje človeka, ki je prek Srečka Kosovela našel pot tudi do slovenske sodobne poezije in se zanjo navdušil. In ker smo že pri Romunih: Petru Cîrdu je pripravil tudi obsežno antologijo sodobne poezije jugoslovanskih narodov, ki naj bi — po napovedih — izšla še pred iztekom letošnjega leta in so v njej v primernem obsegu zastopani, razumljivo, tudi Slovenci, najbrž isti avtorji kot v *Moji kratki večnosti*. Obsežnejšo antologijo slovenske poezije od Prešerna do danes je pripravil romunski pesnik Valentin Deşliu, ki je v romunščino že prevedel Cankarja, Ingoliča in morda še koga (pripravlja tudi izbor slovenske novele), vendar mora s to antologijo še »malo počakati«, kajti v Romuniji je založništvo zelo natančno programirano, »preveč« prevodov iz ene literature hkrati in zapored (s premajhnimi časovnim presledki) pač ne gre, toda antologija je pripravljena in »čaka«. Za Romune je znano, da imajo odlično sodobno poezijo, ki je evropsko odmevna, spomnimo se samo pred kratkim umrlega Nikito Stanescuja, ki je bil ne samo znan, ampak tudi priljubljen in vpliven v širšem prostoru, kar so tudi potrdili številni in poglobljeni odmevi ob njegovi smrti. Tudi pri nas je »že v tiskarni« dovolj obsežna antologija sodobne romunske poezije, ki sta jo pripravila Katja Špur in Marius Oros, napovedan pa je tudi izbor iz poezije Ştefana Aug. Doinaşa. Je sodelovanje med obema literaturama končno le vzpostavljeno?

Zanimiva in po svoje nekoliko nepričakovana je antologija sodobne jugoslovanske poezije (Çağdaş yugoslav şiiri antolojisi) v turščini. Kot urednik in prevajalec je v antologiji podpisan Necati Zekeriya, ki je doslej objavil antologijski izbor iz sodobne makedonske poezije, v posebnih knjižnih izdajah pa še Vaska Popo, Izeta Sarajlića, Radovana Pavlovskega in Mateja Matevskega. Sodeč po virih, na katere se je prevajalec opiral, je Zekeriya dober poznavalec naše poezije (doma iz Prištine), očitno pa je, da so bili pri ideji odločilni stiki, ki se vsako leto pletejo na Struških večerih, ki so kljub vsem težavam še zmerom naš najbolj ugleden festival poezije, pa tudi eden najbolj znanih v svetu. Marsikateri glas o slovenski poeziji je prodril v svet prav po kanalih, ki so speljani iz Struge. Posebna zanimivost pri tej antologiji je zlasti v tem, da je urednik tudi formalno zelo dosledno spoštoval našo notranjo politično ureditev, saj je pesnike razvrstil po republikah in pri tem posebej obravnaval pesnike iz obeh avtonomnih pokrajin, ki ju je postavil takoj za njuno matično republiko. Med Slovenci najdemo tale imena: Oton Župančič, Edvard Kocbek, Srečko Kosovel, Matej Bor, Karel Destovnik Kajuh, Ivan Minatti, Ciril Zlobec, Lojze Krakar, Tone Pavček, Dane Zajc, Janez Menart, Gregor Strniša, Kajetan Kovič, Veno Taufer, Niko Grafenauer in Tomaž Šalamun.

Že za letošnjo pomlad je bil napovedan izid antologije slovenske poezije v katalonščini (Barcelona) — lani je izšla antologija katalonske poezije pri Cankarjevi založbi —, vendar se je nekaj zapletlo, najbrž pa vseeno ne toliko, da antologija ne bi izšla še letos. Pri španskem založniku (Madrid) pa je že tudi antologija sodobne slovenske poezije v izboru podpisanega in v prevodu Juana Octavia Prenza, z napovedjo, da bo v najkrajšem času izšla. Vsekakor že letos.

Ta »antologijska bera« je seveda nadvse spodbudna in najbrž ni kulturni narcisizem, če zapišemo, da dobiva slovenska poezija prav na tej ravni,

ko prestopa svoje nacionalne meje in postaja v drugem kulturnem in civilizacijskem prostoru dokumentirano pričevanje o naši ustvarjalni moči (ali nemoči), tudi svojo širšo razsežnost, ki je doma morda nima ali je ne vidimo: nacionalno in politično. Seveda, ob tem »prodor« slovenske pesniške besede »v svet« ni ne mesta ne razlogov za kakršenkoli romantični zanos: glas velikih (jezikov, kultur, političnih skupnosti) bo še naprej totalitarno vladal v »svetovni« literaturi, nekaj — in to je za nas najpomembnejše — pa nam ta neobremenjeni stik s svetom vendarle prinaša: morda nam v zadnjem času prvič daje možnost, da stopamo z nekom zunaj sebe v dialog, da se z njim soočamo in pri tem brez samopomilovalnega kompleksa ali samo-obrambne nadutosti predvsem sami v sebi ugotavljamo, kje in kaj smo. Smo po kvaliteti, ne po obsegu in glasnosti, enakovredni del sodobnega sveta?

Izid vrste antologij naše sodobne poezije in odmevi nanje so morda največja spodbuda za takšno samorefleksijo. Vse bolj nam je potrebna tudi za naš občutek trdnosti doma.

C. Zlobec

Pripis

Ne samo pri nas, tudi v »velikem« svetu je vse bolj čutiti potrebo po soočanju, po samorefleksiji. V rokah imam čisto posebne vrste antologijo (nad 700 strani), ki je izšla v knjižni zbirki rimske revije *Stilb* in ima naslov *Poezija metamorfoze*, s podnaslovom: *Antologija in kritiški predlogi*. Antologija naj bi pokazala »perspektive poezije v Italiji in v svetu ob vstopu v osemdeseta leta«. Uredil jo je urednik *Stilba*, pesnik in pisatelj Fabio Doplicher. Jedro te posebne antologije je gradivo s pesniškega festivala v Fanu (provinca Pesaro — Urbino) pred tremi leti. Njena osnovna značilnost: kritiška in pesniška primerjava današnje italijanske poezije s svetom. Urednik je italijanski del, ki zavzema tretjino knjige, razdelil na štiri poglavja: Jezik kot transformacija, Gostota lirskega, Eksperiment in kompozicija, Nemirno pričevanje. Vrsta esejev in pesniških zgledov daje dovolj kritičen vpogled v dejansko stanje v današnji italijanski liriki s kar maksimalno pravičnostjo v sodbi in v odmeri prostora vsem njenim usmeritvam. Ta široka, a notranje kritično razčlenjena pahljača italijanske lirske stvarnosti je soočena s podobnimi ali drugačnimi izkušnjami še v osemnajstih drugih deželah sveta, pri čemer je vsa Latinska Amerika predstavljena kot ena sama enota. Z enajstimi pesniki je zastopana tudi Jugoslavija, precej enakomerno po posameznih republikah. Dva avtorja sta Slovenca, Tomaž Šalamun in Ciril Zlobec. Kot rečeno: antologija je izjemno zanimiva, ker izhaja po eni strani z izhodišča, da ima načeloma »vse obstoječe« enake pravice, po drugi pa uvaja kot temeljni kriterij neposredno soočanje, tako znotraj nacionalne izkušnje kot v primerjavi le-te s podobnimi in drugačnimi v svetu. Urednik je v tej antologiji uspel »soočiti« različnost svoje (italijanske) poezije s sicer nekoliko naključnimi, a zanimivimi zgledi pesnikov in poetik iz Latinske Amerike, Avstrije in Nemčije (obe skupaj), Belgije, Kanade, Kitajske, Francije, Japonske, Velike Britanije, Irske, Jugoslavije, Poljske, Portugalske, Romunije, Španije, ZDA, Švedske, Madžarske in Sovjetske zveze. Če že ni v antologijo zajet resnično ves svet, imamo pred seboj dovolj zanesljiv vzorec, ki nam omogoča kvalificirano razmišljanje o poteh današnje poezije v svetu. Jugoslovanska izkušnja ni zunaj zanimivejših tokov sodobnega sveta.